

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 5 1 5 1 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Obča zgodovina

Četrtek, 11. junij 2015 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

*Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 1 prazno.
Barvna priloga ima 4 strani (17–20).*

Razvoj demokracije

1. Leta 1914 se je začela prva svetovna vojna. Preberite spodnje besedilo in odgovorite na vprašanja.

... da bo začela preiskavo proti udeležencem v zaroti 28. junija, ki so na srbskem ozemlju. Pri tej preiskavi naj bi sodelovali organi, ki jih bo določila cesarsko-kraljeva vlada ...

(Vir: Weber, T., in Novak, D., 1996: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in sliki, 1900–1918, str. 25. DZS. Ljubljana)

- 1.1. Navedite dva vzroka za izbruh prve svetovne vojne.
1.2. Kaj je bil povod za to vojno?

(2 točki)

2. Z začetkom prve svetovne vojne so se v Evropi odprla tri velika bojišča.

Oglejte si sliko 1 v barvni prilogi in navedite države, ki so se bojevale v posameznem taboru na navedenem bojišču v prvem letu vojne.

	CENTRALNE SILE	ANTANTNE SILE
ZAHODNO BOJIŠČE		
VZHODNO BOJIŠČE		
BALKANSKO BOJIŠČE		

(3 točke)

3. Politična podoba Evrope je bila po vojni precej spremenjena, nove meje pa so bile določene na pariški mirovni konferenci.
 - 3.1. Za kakšno novo ureditev se je zavzemal Woodrow Wilson glede narodnega vprašanja?
 - 3.2. Zakaj na mirovni konferenci niso upoštevali štirinajst Wilsonovih točk?
 - 3.3. Naštejte nove države, ki so nastale deloma ali v celoti iz nekdanje Avstro-Ogrske. Pomagajte si s sliko 2 v barvni prilogi.

(3 točke)

4. S podpisom mirovne pogodbe v Versaillesu je Nemčija izgubila precej državnega ozemlja.

Členi od 31–117 so urejali politične razmere v Evropi in ozemeljske omejitve Nemčije (odstop Alzacije in Lorene Franciji, Moresneta in Eupen Melmedya Belgiji. Luxemburg je bil izločen iz nemške carinske zveze, deli vzhodne Prusije so prišli kot dežela Memel pod nadzor antante. Skoraj vsa zahodna Prusija in deli Pomorjanskega so pripadli Poljski, odtrgana je bila Vzhodna Prusija s koridorjem do svobodnega mesta Gdansk, ki je bil postavljen pod nadzor Društva narodov. Provinca Poznanj in zgornja Šlezija sta prišli k Poljski. Posarje naj bi se po 15-ih letih odločilo za pripadnost s plebiscitom, vendar pa premogovnike izkorišča Francija, Nemčija pa mora po plebiscitu zanj plačati ugodno odškodnino Franciji.

(Vir: Weber, T., in Novak, D., 1996: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in sliki, 1918–1939, str. 12 in 13. DZS. Ljubljana)

- 4.1. Navedite dve ozemeljski pridobitvi za Francijo. Pomagajte si z zgornjim besedilom in sliko 2 v barvni prilogi.
- 4.2. Kakšna je bila odločitev mirovne konference glede mesta Gdansk?
- 4.3. Pojasnite vzroka, zakaj je bila večina Nemcev nezadovoljna z določili mirovne pogodbe?

(3 točke)

5. Eden glavnih sklepov mirovne konference v Parizu je bila ustanovitev Društva narodov.
- 5.1. Kakšno vlogo naj bi imela ta organizacija v svetu po prvi svetovni vojni?
- 5.2. Zakaj se ZDA niso odločile za vstop v Društvo narodov?

(2 točki)

Slika 1

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 21. DZS. Ljubljana)

6. Po februarški revoluciji leta 1917 je bilo v Rusiji vzpostavljeno dvovladje. Začasna vlada je poskušala pomiriti nezadovoljne množice.

September in oktober sta v Rusiji najslabša meseca v letu – posebno v Petrogradu. Dnevi so postajali čedalje krajši in izpod dolgočasnega sivega neba je neprestano padal dež.../ Hrana je bila vsak teden bolj pičla. Dnevni obrok kruha se je zmanjševal.../ Proti koncu pa je bil teden, ko sploh ni bilo kruha.

(Vir: Reed, J., 1951: Deset dni, ki so pretresli svet, str. 20. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 6.1. Navedite dva vzroka, ki sta pripeljala do oktobrske revolucije.
- 6.2. Katera politična skupina je izkoristila ljudsko nezadovoljstvo in si prizadevala vzpostaviti socializem?

(2 točki)

7. Šestega novembra 1917 je Rdeča garda strmoglavila začasno vlado.

Začasna vlada je zrušena. Državna oblast je prešla v roke organa petrograjskega sveta delavskih in vojaških svetov /.../ Stvar, za katero se je ljudstvo bojevalo, takojšnja sklenitev demokratičnega miru, odprava lastninskih pravic zemljiških posestnikov, delavsko nadzorstvo nad proizvodnjo, ustanovitev sovjetske vlade, vse to je zagotovljeno.

(Vir: Kronika človeštva, str. 872. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

Glede na zgornje besedilo navedite dva ukrepa, s katerima si je nova oblast zagotovila podporo vojakov in kmetov.

(1 točka)

8. Marca 1918 je Rusija z Nemčijo in Avstro-Ogrsko sklenila neugoden mir v Brest-Litovsku, s katerim je izgubila precej ozemlja.

8.1. Katerim ozemljem se je Rusija odpovedala ob podpisu miru? Pomagajte si s sliko 1 v barvni prilogi.

8.2. Zaradi katerih vzrokov je nova ruska oblast podpisala tako neugodno pogodbo?

(2 točki)

9. V času med obema vojnama je demokracija doživljala krizo. V Evropi so bili pred drugo svetovno vojno značilni trije sistemi: demokratični, totalitarni in diktature.

Glede na sliko 3 v barvni prilogi spodnje države razvrstite v sistem, ki so mu pripadale:

Nemčija, Češkoslovaška, Grčija, Španija, Madžarska, Francija, Sovjetska zveza, Nizozemska, Italija

Demokracija	Totalitarizem	Avtoritarizem

(3 točke)

M 1 5 1 5 1 1 1 1 0 7

10. Spodnje trditve se nanašajo na značilnosti parlamentarne demokracije.

Obkrožite dve pravilni trditvi.

- A Parlamentarna demokracija je politični sistem, ki temelji na delitvi oblasti na tri veje.
- B Izvršna oblast predstavlja parlament, ki skrbi za izvajanje zakonov.
- C Sodna oblast sestavljajo sodišča, ki razsojajo v sporih in so pri svojem delu neodvisna.
- D Volitve morajo biti svobodne, s podkupovanjem pa se lahko vpliva na volivce.

(2 točki)

11. Leta 1929 se je v ZDA začela velika gospodarska kriza, ki se je nato razširila po vsem svetu.

Slika 2

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 31. DZS. Ljubljana)

Slika 3

(Vir: http://www.sangrila.si/wordpress/?page_id=1120&lang=en-us. Pridobljeno: 17. 1. 2014.)

- 11.1. Pojasnite dve posledici gospodarske krize. Pomagajte si s slikama 2 in 3.
- 11.2. Kateri ameriški predsednik je leta 1932 začel uspešno reševati krizo v ZDA in kako se je imenoval program?
- 11.3. Pojasnite dva ukrepa za rešitev težav v bančništvu.
- 11.4. Kako je ameriški predsednik reševal brezposelnost?

(4 točke)

12. Povežite pojme v desnem stolpcu z njihovo razlago v levem tako, da na prazno črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ od države vsiljena socialna pomiritev med delavci in delodajalci	A fašizem
_____ sovraštvo do Judov	B nacionalizem
_____ poudarjanje večvrednosti lastnega naroda	C črnosrajčniki
_____ nemška nacistična mladinska organizacija	D antisemitizem
_____ fašistične bojne skupine	E korporativizem
_____ politični sistem med obema vojnoma v Italiji	F Hitlerjugend

(3 točke)

13. V Španiji, v kateri se je po prvi svetovni vojni večkrat spreminjala oblast, se je leta 1936 začela državljanska vojna. Preberite spodnje besedilo in odgovorite na vprašanja.

Država se je razklala na dvoje, med obema deloma – republikanskim in frankističnim – pa se je začela krvava državljanska vojna. Ugledni Španci in mnogi razumniki z vsega sveta so obsodili frankistični puč.

(Vir: Nešovič, B., in Prunk, J., 1993: 20. stoletje, str. 50. DZS. Ljubljana)

- 13.1. Navedite dva vzroka za državljansko vojno.
13.2. Katera dva tabora sta si stala nasproti?
13.3. Kakšen je bil odnos Francije in Velike Britanije do španske državljanske vojne?

(3 točke)

15. Nemško gospodarstvo je v začetku tridesetih let hitro okrevalo.

Kako je Hitler zmanjšal brezposelnost?

(1 točka)

16. Hitler je razširil ozemlje Nemčije že pred 2. svetovno vojno.

Nemški rajh mora združiti vse Nemce, tako da zagotovi temu ljudstvu obstoj kvalitete življenja na rasnih praelementih – /.../ Mi zaustavljamo večno romanje Germanov na jug in zahod, upiramo oči proti deželam na vzhodu. Prehajamo na politiko osvajanja zemlje v bodočnosti. Če pa danes govorimo o Evropi, o novi zemlji, lahko v prvi vrsti mislimo na Rusijo in njej podložne obrobne dežele ...

(Vir: Weber, T., in Novak, D., 1996: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in sliki, 1918–1939, str. 26. DZS. Ljubljana)

- 16.1. Glede na zgornje besedilo navedite, kje je iskal Hitler nov življenjski prostor za nemški narod?

- 16.2. Kakšno vlogo je namenil slovanskim narodom, ki so živeli na tem ozemlju?

(2 točki)

17. Do konca leta 1927 je Stalin obračunal s svojimi nasprotniki. Pomagajte si s spodnjim besedilom.

Pretepeni je še vedno ležal v snegu. Panov je odvrigel kramp in stekel v leseno kolibo po vodo. Pljusnil je polno vedro na žrtev.
– Bomo videli, ali boš vstal ali ne.
Mož se ni premaknil in Panov je poklical brigadirja. – Spravi ga na noge!
Brigadir ga je postavil pokonci, mož pa se je zgrudil. Bil je mrtev.

(Vir: Štajner, K., 1976: Sedem tisoč dni v Sibiriji, str. 193. ČGP–Delo – Globus Zagreb. Ljubljana)

- 17.1. Pod katerim imenom so znana koncentracijska taborišča, v katera je Stalin zapiral svoje nasprotnike?
- 17.2. Kakšnim oblikam pritiskov so bili izpostavljeni zaporniki?

(2 točki)

18. Stalin se je po obračunu z nasprotniki odločil za nov gospodarski sistem – petletko, v kmetijstvu za kolektivizacijo.

Najkorenitejše spremembe pa so bile na podeželju, ki zaradi povečanja mestnega, industrijskega prebivalstva ni zmoglo dovolj hrane. V letih 1929–1930 je Stalin večino kmetov prisilil, da so se vključili v kolhoze in sovhoze, ki so jih ustanovili že med revolucijo. Nadejal se je, da bo ob državni podpori, s stroji in znanostjo mogoče več pridelati.

(Vir: Nešovič, B., in Prunk, J., 1993: 20. stoletje, str. 37. DZS. Ljubljana)

- 18.1. Na čem je bil poudarek prve petletke?
- 18.2. Pojasnite pojem kolektivizacija.

(2 točki)

Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

19. »Prepričan sem, da je to mir za naš čas,« je izjavil Neville Chamberlain leta 1938.

19.1. Kateri sporazum, podpisan leta 1938 z Nemčijo, naj bi rešil mir v Evropi?

19.2. Kateri del Češkoslovaške je Nemčiji pripadel po tem sporazumu?

(2 točki)

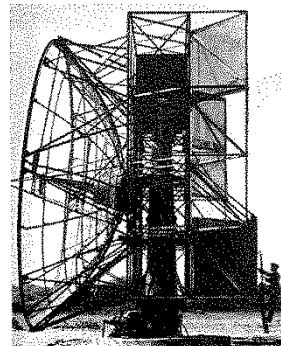
Slika 4

(Vir: <http://www.dsr.blogger.index.hr/post/mnchenski-sporazum/6781862.aspx>. Pridobljeno: 17. 1. 2014.)

20. Z napadom Nemčije na Poljsko 1. septembra 1939 se je začela druga svetovna vojna. Nemčiji sta zaradi tega napovedali vojno Velika Britanija in Francija.

De Gaullov poziv je odziv na ravnanje nove francoske vlade Henri-Philipa Petaina, ki je že ponoči 16. 6. s posredovanjem Madrida zaprosila Nemce za premirje. De Gaulle je zato 17. 6. zapustil Francijo, da bi iz Londona organiziral francoski odpor.

(Vir: Kronika človeštva, str. 939. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

Slika 5

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 60. DZS. Ljubljana)

Opišite vlogo ene izmed teh držav. Pomagajte si z zgornjim besedilom, sliko 5 v barvni prilogi in sliko 5.

Obkrožite izbrano državo in odgovorite na vprašanja.

A FRANCIJA

B VELIKA BRITANIJA

20.1. Kako je bila država pripravljena na vojno?

20.2. Opišite značilnosti nemškega vojaškega napada na državo.

20.3. Navedite vzrok za uspeh ali neuspeh nemškega napada na državo.

20.4. Kakšna je bila vloga države v protifašistični koaliciji?

(4 točke)

21. Kljub podpisu pogodbe s Sovjetsko zvezo je Nemčija junija 1941 napadla to državo.

Olje se je strjevalo v motorjih, avtomatsko orožje je zamrzovalo, topovi niso hoteli streljati. Nacistični vojaki, ki so bili še vedno oblečeni v poletne uniforme, so ostali pohabljeni in jih je veliko zmrznilo zaradi silovitega mraza.

(Vir: Sulzberger, C. L., 1970: Druga svetovna vojna, str. 274. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Zakaj so se morale nemške enote na prelomu leta 1941/42 ustaviti?

(1 točka)

22. S posledicami druge svetovne vojne je bil zaznamovan ves svet.

22.1. Pojasnite demografske posledice druge svetovne vojne.

22.2. Pojasnite, zakaj se je pojavil problem oskrbe s hrano.

(2 točki)

Slika 6

(Vir: Berzelak, S., 1998: Zgodovina 2, str. 122. Modrijan. Ljubljana)

23. Namesto miru je po drugi svetovni vojni nastopil čas hladne vojne.

Navedite dve značilnosti hladne vojne.

(2 točki)

24. ZDA so poskušale po vojni denarno pomagati tistim evropskim državam, ki jim je grozil komunizem.

Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Denarna sredstva so sprejele vse socialistične države.
- B Velika Britanija je zavrnila pomoč ZDA.
- C Načrt pomoči za obnovo Evrope se imenuje Marshallov načrt.

(1 točka)

25. Spodnjim dogodkom dodajte letnico: 1915, 1919, 1923, 1934, 1939, 1945.

- _____ poskus prevrata v Münchnu
- _____ konec španske državljanske vojne
- _____ mirovna konferenca v Parizu
- _____ ustanovitev OZN
- _____ odprtje soške fronte
- _____ »noč dolgih nožev«

(3 točke)

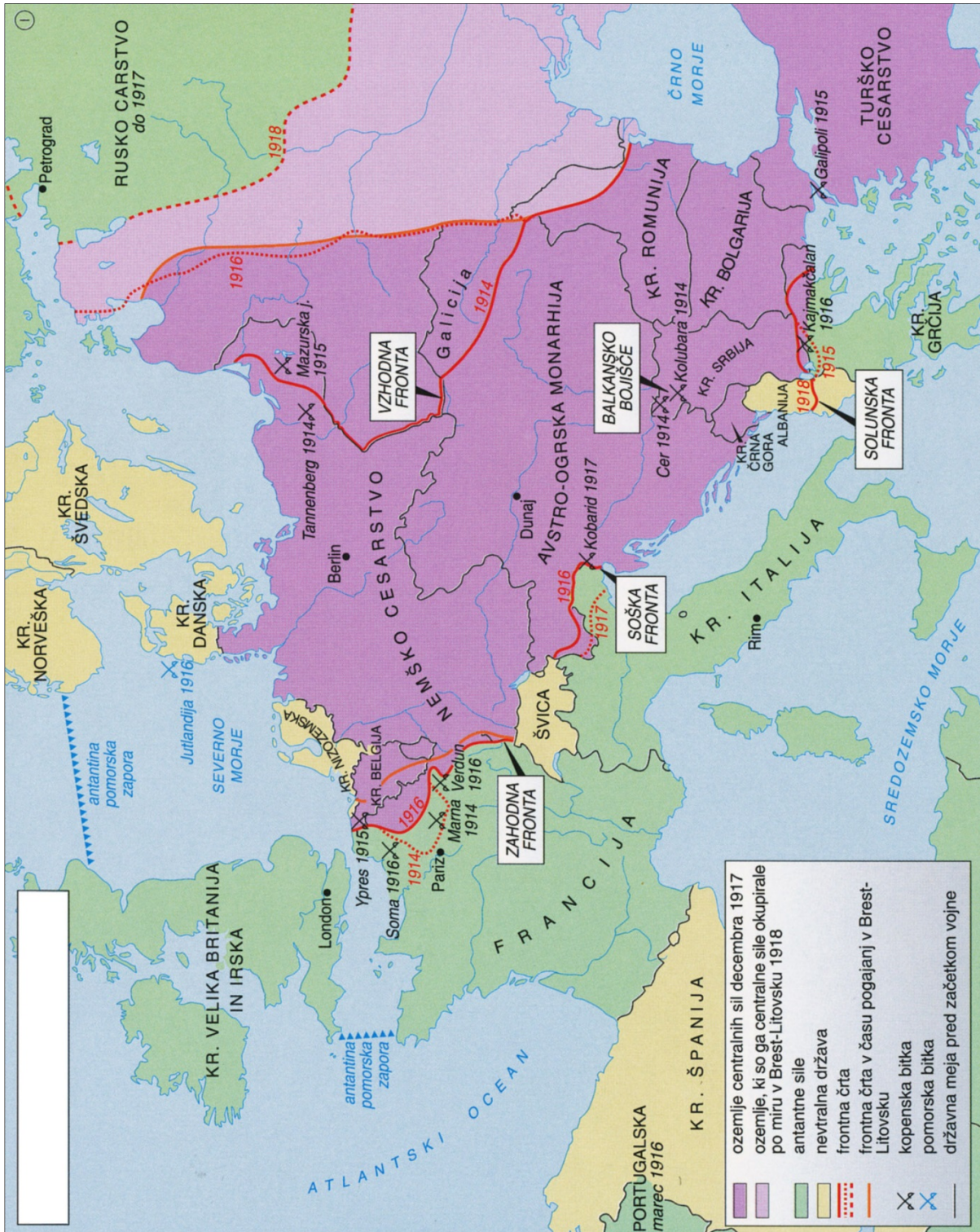
Prazna stran

M 1 5 1 5 1 1 1 1 1 7

V sivo polje ne pišite.

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

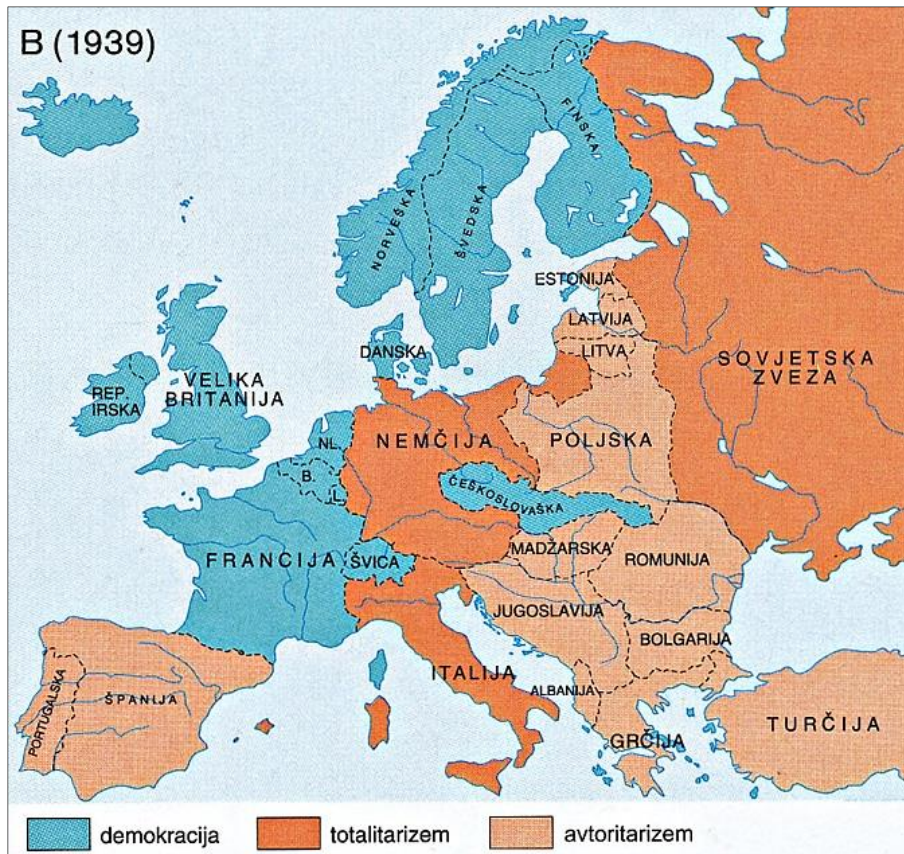
Slika 1: Evropa v prvi svetovni vojni

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 59. Modrijan. Ljubljana, 2013)

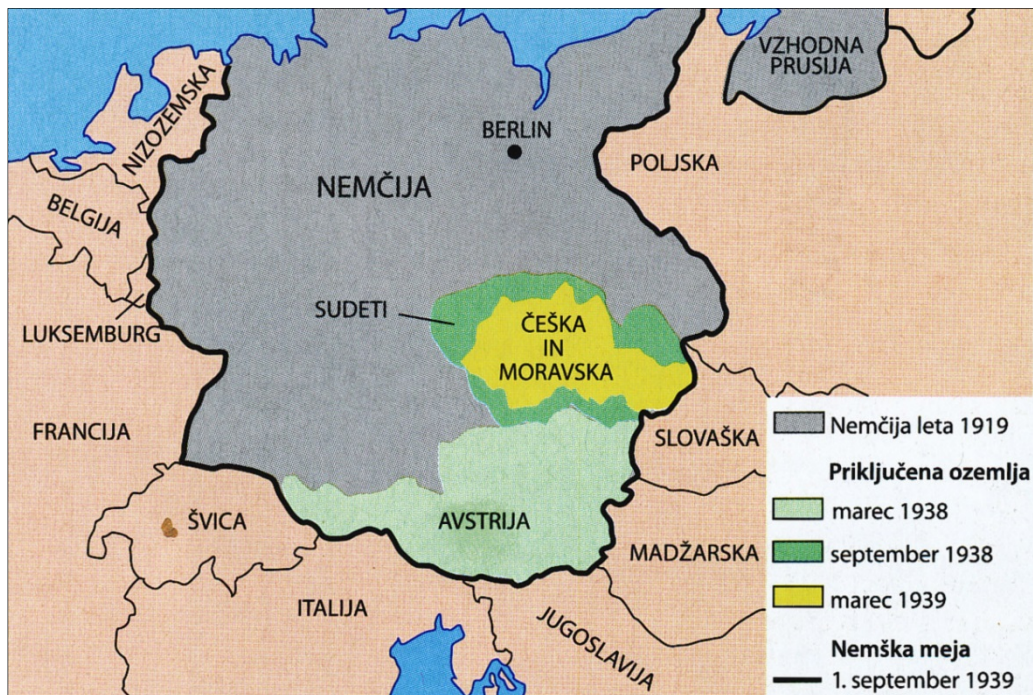
Slika 2: Srednja in vzhodna Evropa po koncu prve svetovne vojne

(Vir: Zgodovinski atlas sveta od prazgodovine do danes, str. 107. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1995)

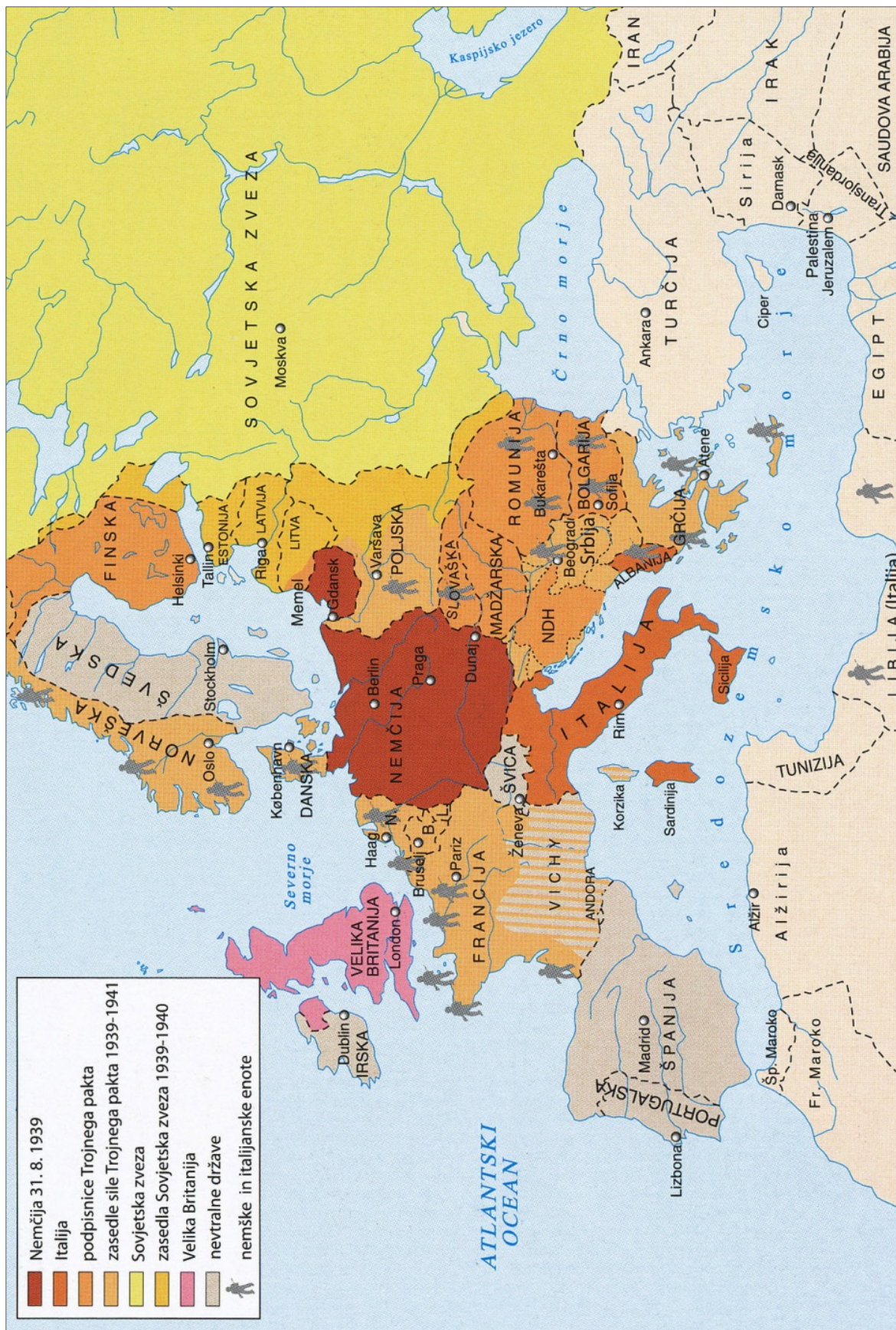
Slika 3

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 38. DZS. Ljubljana)

Slika 4: Nemške osvojitve pred začetkom druge svetovne vojne

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 47. DZS. Ljubljana)

Slika 5: Vojna v Evropi od septembra 1939 do maja 1941

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 61. DZS. Ljubljana)